

Barn- och utbildningsförvaltningen

Barn- och utbildningskontoret

Ulrika Hansson, skolchef

0589-872 10

ulrika.hansson@arboga.se

Barn- och utbildningsnämnden

Inriktningsbeslut om ny grundskola

Förslag till beslut

1. Barn- och utbildningsnämnden föreslår Kommunstyrelsen att besluta om att ny grundskola byggs enligt förslaget från Kommunfastigheter AB på Ärlan 12

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterad förslagen om ny grundskola till barn- och utbildningsnämnden för att inhämta nämndens synpunkter inför ställningstagande om inriktningsbeslut om ny grundskola.

Två förstudier har genomförts med förslag om en ny grundskola för årskurs f-9 på tomterna Abborren 5 och Ärlan 12. Skillnader mellan de två förslagen finns och barn- och utbildningsnämnden förordar att Kommunstyrelsen beslutar om att ny grundskola byggs enligt förslaget i kvarteret Ärlan 12 utifrån nedan anvisade anledningar;

- Hyra eller äga lokaler
Barn- och utbildningsnämnden förordar att kommunen ska äga sina verksamhetslokaler för att efter avtalstiden på 20 år ha kvar det restvärde som finns i fastigheten. Nämnden anser även att verksamheten har en större rådighet och delaktighet kring drift och förändringar om ägandet finns i kommunkoncernen.
- Lokalernas storlek och organisation
Barn- och utbildningsnämnden förordnar att Kommunstyrelsen beslutar om att gå vidare med planering för en ny grundskola på Ärlan 12 utifrån att planeringen där medger en större flexibilitet mellan de olika stadierna då hemvisterna för mellanstadiet och högstadiet är utformade på samma sätt. Förslaget om ny grundskola i kvarteret Ärlan 12 har hemklassrum för alla elever vilket kommer medföra bättre

förutsättningar för trygghet och studiero. Förslaget innebär även att särskolan får den lokalyta som de behöver för att kunna bedriva verksamheten utifrån de behov som barn med funktionshinder behöver. Särskolan är även placerad centralt i skolan vilket medger bättre samverkan med alla stadier på skolan. Om elevunderlaget ökar mer än prognosen vilket skett de senaste åren finns även en möjlighet att bygga till skolan.

- Skolans utomhusmiljö
Barn- och utbildningsnämnden förordar om att gå vidare med planering för en ny grundskola på Ärlan 12 då förslaget innebär att skolans utemiljö kan följa de rekommendationer som Boverket lämnar om 30 m²/elev för utemiljö. Eleverna får då en tillgång till en god, välfungerande utemiljö och möjlighet att leka och utvecklas utomhus i hälsosamma och inspirerande sammanhang. Studier visar att skolbarn som har en egen gård leker på ett mer aktivt och fantasifullt sätt än barn som hänvisas till en närliggande park. Där barnen har tillgång till en rejäl utemiljö i direkt anslutning till verksamheten har den visat sig kunna ge en tredjedel av deras dagliga behov av fysisk aktivitet.
- Verksamhetsperspektiv
Barn- och utbildningsnämnden förordar om att gå vidare med planering för en ny grundskola på Ärlan 12 då skolan har planerats med hög grad av delaktighet hos elever och personal. Trygghetsaspekten och barns behov och rättigheter i centrum bidrar till att alla elever inkluderas, vilket ger bästa möjliga förutsättningar att vara trygg, må bra och lyckas i skolan. Förslaget bidrar till bra pedagogiska förutsättningar att bedriva skolverksamhet över tid. Förslaget innebär att alla elever får tillgång till ett egen hemklassrum vilket skapar en tryggare skolmiljö för alla elever. Skolvärlden blir mindre och tryggare. Elever och personal har det de behöver nära sig och merparten av dagen spenderas i den kända trygghetszonen. Merparten av de elever som kommer ha den nya skola som anvisad skola bor på södra sidan om ån. Det finns en risk för ökad trafik då fler vårdnadshavare kanske väljer att skjutsa sina barn med bil till skolan.

För att både rekrytera kompetent och erfaren personal samt behålla dem som redan är anställda, kan det vara avgörande med ändamålsenliga lokaler. En god arbetsmiljö är viktigt för att fortsätta vara en attraktiv arbetsgivare och säkra vår kompetensförsörjning.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har remitterat förslagen om ny grundskola till barn- och utbildningsnämnden för att inhämta nämndens synpunkter inför ställningstagande om inriktningsbeslut om ny grundskola.

Två förstudier har genomförts och redovisats på de två tomterna Ärlan 12 och Abborren 5. Det finns ett antal parametrar som skiljer de två förslagen åt att ta ställning till. Barn- och utbildningsnämnden lämnar följande yttrande till Kommunstyrelsen

Hyra eller äga lokalerna

Hyreskostnaderna för lokalerna har redovisats vid ett hyresavtal på 20 år. Hyreskostnaden per kvadratmeter är lägre för Ärlan 12 men den totala hyreskostnaden är högre då antalet kvadratmeter är större än i förslaget för Abborren 5. Kommuninvest skrev under 2021 en rapport om att äga sina verksamhetslokaler. Slutsatsen från denna är att frågeställningarna är komplexa. De enkla svaren finns nästan aldrig där. Det är både ekonomiska och icke-ekonomiska aspekter som styr. I ett längre perspektiv visar kalkyler att det finns tydliga ekonomiska motiv att välja ägaralternativet.

Nämnden förordar förslaget att kommunen ska äga verksamhetslokaler för att efter avtalstiden på 20 år ha kvar det restvärde som finns i fastigheten. Nämnden anser även att verksamheten har en större rådighet och delaktighet kring drift och förändringar om ägandet finns i kommunkoncernen.

Lokalernas storlek och organisation

Arboga kommuns Rumsfunktionsprogram samt krav vid nybyggnation av skola F-9, daterad 2021-02-09, har legat till grund för arbetet med att ta fram lokalprogram och programförslag för skolan. Enligt programmet skall skolan rymma 2 paralleller årskurs F-3, 3 paralleller årskurs 4-6, 3 paralleller årskurs 7-9, plus

grundsärskola/ träningskola. Med 25–30 elever i varje klass rymms det totalt 650–740 elever. Till detta skall läggas grundsärskolans i dagsläget 39 elever. Enligt Rumsfunktionsprogrammet ska varje klass ha ett eget hemklassrum. Ärlan 12 har det i sitt förslag, men inte Abborren 5. Abborren 5 har tolkat rumsfunktionsprogrammet med Arboga skolors nuvarande timplan som underlag. Förslaget innebär att de mindre barnen i årskurs F-6 har eget klassrum och de äldre i årskurs 7-9 även nyttjar specialsalarerna för klassrumsundervisning.

Att alla årskurser har ett eget hemklassrum ökar tryggheten för alla elever på skolan. Det innebär även en ökad flexibilitet i användandet av lokalerna då de olika hemvisterna för årkurs 4-9 är lika kan användas för såväl mellanstadiet som högstadiet om elevunderlaget förändras mellan årskullarna. Inför läsårsstarten 2022/2023 är det till exempel totalt 170 elever som ska börja i förskoleklass, vilket är ca 20 elever fler än vad det brukar vara i en årskurs.

De båda förslagen har tolkat grundsärskolans/träningskolans lokalbehov olika. Ärlan 12 har i sitt program 1527 m² för eleverna och Abborren 5 har 700 m² till särskolan.

Särskolans lokaler har i förslaget Abborren 5 en yta på 700 m². Det innebär att lokalytan per elev är 17,9 m²/elev med dagens elevantal på 39 elever. Vi har även ytterligare elever som väntar på placering i särskolan och inklusive dagens kö så hamnar ytan per elev i särskolan på 16,6 m²/elev. I förslaget på ny grundskola på Ärlan 12, där särskolans personal har varit delaktig i arbetet, tillgodoses behovet av lokalyta som särskolans elever på grund av sin funktionsnedsättning. Många elever på särskolan har behov av stora utrymmen på grund av hjälpmedel som liftar, rullstolar, specialstolar och bord. Ur en likvärdighetsaspekt ska alla elever få likvärdiga förutsättningar och därför behöver särskolans elever kompenseras för att kunna tillgodose det. Tillräcklig och väl anpassad lokalyta är ett sätt att kompensera för ökad likvärdighet för alla elever.

Nämnden förordar förslaget Ärlan 12 utifrån perspektivet lokalernas storlek och organisation.

Skolans utomhusmiljö

Boverket rekommenderar att eleverna i sin utemiljö, skall ha en friyta av minst 30 m² /elev. Ärlan 12 har en tomt som med god marginal lever upp till det kravet. Friytan är 30–34 m²/elev. På Abboren 5 får de yngre barnen; årskurs F-6 en yta på 30 m² och årskurs 7-9 får cirka 20 m² friyta. Förslaget på Abborren 5 innebär att Bergmansparken och gatustrukturen kring befintlig fastighet Ångbåtsgatan och del av Norra Ågatan tas i anspråk för skolverksamheten.

Boverket har skrivit en vägledning och förtydligat friytans betydelse för barns och ungas lek, lärande och hälsa. Syftet är att förbättra förutsättningarna för att alla barn och unga har tillgång till en god, välfungerande utemiljö och möjlighet att leka och utvecklas utomhus i hälsosamma och inspirerande sammanhang. Barn behöver utrymme att pröva sina kroppar, sitt mod och sociala förmågor. Barn och unga söker sig till utemiljöer som erbjuder fysiska utmaningar och kompiskontakter, som väcker deras engagemang och nyfikenhet. Den fysiska miljön är deras utvecklingsmiljö och platsen där förutsättningarna grundläggs för deras framtida hälsa, välbefinnande och engagemang för sin sociala och fysiska omvärld.

Lek är viktig för barns utveckling under hela uppväxten. Leken i barns vardag utvecklar både deras fysik och tränar deras sociala kompetens, men kan också ge möjlighet till mental återhämtning och ökat välbefinnande där den fysiska miljön tillåter detta. Det är genom leken barnet utvecklar sin fantasi, kreativitet och får möjlighet att uttrycka och bearbeta känslor och tankar. Leken har en stor och viktig betydelse för barns utveckling under hela uppväxten. Lek uppstår där barn möts. Det är viktigt att säkerställa behovet av mötesplatser.

Fysisk aktivitet har också stor påverkan på inlärning och beslutsfattning. Forskare vid Malmö högskola följde en skola där ett urval klasser hade fysisk aktivitet på schemat varje dag under grundskoleåren. Studien visade att barnen i de mer fysiskt aktiva klasserna klarade grundskolan bättre med högre och fler godkända betyg. Liknade studier i Göteborg har kommit fram till samma resultat. En skolgård i direkt anslutning till verksamheten som barnen fritt kan förfoga över är avgörande. Studier visar att skolbarn som har en egen gård leker på ett mer aktivt och fantasifullt sätt än barn som hänvisas till en närliggande park. Där barnen har tillgång

till en rejäl utemiljö i direkt anslutning till verksamheten har den visat sig kunna ge en tredjedel av deras dagliga behov av fysisk aktivitet.

I förslaget Abborren 5 används Bergmansparken till skolgård. En park är en allmän plats och personalen har ingen möjlighet att avhysa obehöriga såsom på en skolgård. Det finns därför en risk att eleverna utsätts för otrygghet och kränkningar. Om parken även i fortsättningen ska vara tillgänglig för arrangemang och nyttjas som en vanlig park begränsar det möjligheten att anpassa utemiljön så som är bäst för en skolgård vilken innebär att skolgården inte får det innehåll som är anpassat för åldern på barnen i skolan.

Bergmansparken är idag en välbesökt park för barnfamiljer under dagtid. Om parken ska användas till skolgård kommer det inte vara möjligt för allmänheten att använda parken under dagtid på veckodagarna.

Nämnden förordar förslaget Ärlan 12 utifrån perspektivet skolans utomhusmiljö.

Verksamhetsperspektivet

Ärlan 12

Förslaget om ny grundskola har utarbetats i nära samarbete med pedagoger och elever på Gäddgårdsskolan. Förslaget har arbetats fram med en hög grad av delaktighet. De som ska arbeta i verksamheten har bäst kunskap om hur lokalerna bör vara utformade så att det bäst passar eleverna och verksamheten. Förslaget har arbetats fram i en rad olika workshops där representanter från låg-, mellan- och högstadiet samt särskolan funnits med i olika arbetsgrupper. Eleverna har varit delaktiga och bidragit till förslaget för såväl utomhus- som inomhusmiljön.

I förslaget för ny grundskola på Ärlan får alla elever från f-9 ett eget hemklassrum. Det är viktigt utifrån att eleverna ska känna sig trygga och skapa bra förutsättningar för studiero. Genom att alla klasser har sitt hemklassrum minimeras förflyttningar under skoldagen. Under förflyttningar mellan klassrum skapas ofta en orolig situation för många elever. Erfarenheterna från pandemin, då vi under vissa perioder använt externa lokaler för att glesa ut bland eleverna, har visat att hemklassrum bidragit till bättre studiero bland eleverna.

God studiero är av yttersta vikt för att få bra måluppfyllelse i skolan. Hemklassrummen blir elevernas bas och trygga punkt i skolan. Hemklassrummen samlas i hemvister för en mindre grupp. Genom att ta bort korridorer till fördel för hemklassrum i hemvister skapas en minivärld där alla nödvändiga funktioner är samlade. Skolvärlden blir mindre och tryggare. Elever och personal har det de behöver nära sig och merparten av dagen spenderas i den kända trygghetszonen. Förutsättningarna för att skapa goda relationer mellan elever och lärare underlättas då förflyttningarna minimeras för såväl elever som lärare. Den lilla skolan rymmer i den stora och skapar goda förutsättningar för trygghet och gemenskap för både elever och lärare. Lärarna har sin bas i hemvisten och får en god överblick över verksamheten. Alla elever får en egen sal som de ansvarar för. Erfarenheter visar att eleverna tar ett större ansvar för sitt hemklassrum och det innebär mindre städning och skadegörelse. Det bidrar till en känsla av ansvar och det är ansvarskultur som vi vill bygga hos våra barn.

I förslaget för ny grundskola i kvarteret Ärlan har särskolans verksamhet en naturlig integrering med grundskolans samtliga hemvister. Samverkan kan ske med alla grundskolans stadier. Ytan för särskolan är dimensionerad så att det finns möjligheter att expandera vid behov.

Arboga prognos just nu är en oförändrad totalbefolkning. Trots detta så sker det tydliga förändringar mellan åldersgrupperna vilket påverkar behovet av verksamhetslokaler. Fram till år 2030 kommer Arbogas befolkning minska i förskoleåldern 1-6 år med 60 och i grundskoleålder 7-15 år öka med 133 stycken. De senaste två åren har antalet elever ökat med drygt 30 elever/år fler jämfört med prognosen. Andelen i elever i särskolan har också ökat de senaste åren och behov av lokaler som motsvarar ökningen är stort. Utmaningen för den strategiska lokalresursplaneringen är att matcha den framtida demografiska utmaningen med ändamålsenliga lokaler.

Matsalen i förslaget på ny grundskola i kvarteret Ärlan 12 innehåller två mindre rum för att skapa en lugnare måltidsituation för de elever som så behöver. Det finns även separat ingång till en av de mindre matsalarna.

En ny grundskola i kvarteret Ärlan har utrymme att byggas till om elevantalet fortsätter att öka mer än prognosen. Det finns också en flexibilitet i lokalerna då hemvisterna för mellanstadiet och högstadiet är lika och kan användas för båda stadierna om det växlar i behov mellan olika årkurser.

Abborren 5

I förslaget har inte några personalgrupper eller elever deltagit i arbetet. Rektorer, verksamhetschef och skolchef har fått lämna synpunkter på förslaget.

I förslaget för ny grundskola i kvarteret Abborren saknas hemklassrum för eleverna i årskurs 7-9. Det innebär att det alltid är flera klasser som ska schemaläggas i specialsalar som NO, slöjd, hem- och konsumentkunskap, idrott och musik. Eleverna kommer då behöva förflytta sig mellan undervisningen i olika ämnen flera gånger under dagen. Flera förflyttningar skapar otrygghet för många elever. Schemaläggning utan hemklassrum är en utmaning då såväl elevernas som lärarnas schema måste synkroniseras så att det inte uppstår onödiga håltimmar för eleverna eller scheman som inte är hållbara utifrån lärarens arbetsmiljö.

Förslaget på ny grundskola på Abborren 5 är utformat utifrån Arboga kommuns nuvarande timplan. Timplanen är reglerad i skollagen och anger det minimum av timmar som eleverna ska undervisas under låg-, mellan- och högstadiet i grundskolans ämnen. Timplaner kan ändras och har gjort det senaste åren. Skolhuvudmän fastställer hur tiden fördelas i de olika årskurserna utifrån skollagens nivå för de olika stadierna. Just nu finns ett förslag till ändring i timplanen där timmar omfördelas från elevens val till naturorienterande ämnen (NO), samhällsorienterande ämnen (SO) och hemkunskap vilket skulle innebära att flera timmar måste schemaläggas i specialsalar som redan nu enligt förslaget har en hög belägningsgrad.

Salarna som är planerade på skolan räcker inte för att klara undervisningen som behövs. Få salar gör att förberedelsetiden på 15 minuter före och efter lektion inte kan ske i salen.

Särskolans lokaler i förslaget om ny grundskola på Abborren 5 är mindre än förslaget på Ärlan och placerad i den del av skolan där

naturlig integrering enbart kan ske med hemvisten för årskurs 7-9. Antalet elever i särskolan har de senaste åren fördubblats och i förslaget på Abborren är ytan liten och svårt att ha beredskap för ett ytterligare ökat elevantal. Ytan för eleverna är liten och verksamheten ser stora svårigheter att kunna bedriva särskola utifrån de behov som eleverna har.

Matsalen är placerad i samma yta som huvudentrén och har enbart en mindre avskild yta för en lugnare måltidsmiljö för de elever som behöver det. Det innebär en risk för onödig exponering för elever i den offentliga miljön där många passerar. Det går inte att utestänga till exempel besökare då det är en del av skolans huvudentré.

Personalrummet i förslaget är placerat långt från verksamheten. Det är sämre ur ett trygghetsperspektiv för eleverna som enkelt ska kunna nå sin lärare som de så önskar utan att behöva gå för långt. Yngre elever behöver gå genom ytor för årskurs 7-9 för att ta sig till personalrummet.

Förslaget om ny grundskola i kvarteret Abboren medger inte några möjligheter att expandera om elevantalet skulle öka mer än prognosen. Flexibel användning av lokalerna för de olika stadierna saknas också då högstadiet har färre klassrum än låg- och mellanstadiet.

Verksamheten har en oro kring trafiklösningen i förslaget. Det är mycket tung trafik i området som kan utgöra risker för elever som tar sin till och från skolan till fots eller med cykel. Merparten av de elever som kommer ha den nya skola som anvisad skola bor på södra sidan om ån. Det finns en risk för ökad trafik då fler vårdnadshavare kanske väljer att skjutsa sina barn med bil till skolan.

Det finns även en oro över att logistiken i lokaler och schema, på grund av färre klassrum för årskurs 7-9, styr den pedagogiska verksamheten istället för tvärt om.

Nämnden förordar förslaget Ärlan 12 utifrån verksamhetsperspektivet skolans.

ARBOGA KOMMUN

TJÄNSTESKRIVELSE

10 (10)

Datum

Diarienummer

2022-02-01

BUN 34/2022-61

Revideringsdatum

Ulrika Hansson
Skolchef

Anu Enehöjd
Verksamhetschef

Skickas till:
Kommunstyrelsen